

**DUMITRU OTOVESCU, GABRIELA MOTOI,
ADRIAN OTOVESCU, MARIA-CRISTINA FRĂSIE,
*Criza mondială, București, Editura Prouniversitaria, 2011***

Apărută anul acesta la Editura Prouniversitaria din București., **Criza mondială** are ca autori un corp profesoral de excepție din cadrul Universității din Craiova: Dumitru Otovescu, Gabriela Motoi, Adrian Otovescu și Maria-Cristina Frăsie. Lucrarea este un răspuns pertinent dat de sociologii români crizei din 2008, înscriind încă odată Departamentul de Sociologie al Universității din Craiova în tradiția răspunsurilor gustiene la provocările societății. Școala de Sociologie de la București a fost prima paradigmă care a investit sociologia cu responsabilitatea publică a răspunsului prompt în fața marilor probleme. Echipa coordonată de profesorul Otovescu continuă această frumoasă tradiție. De altfel, *Criza* este definită de colectivul prof. Otovescu prin **dimensiunea volițională** a Școlii Gusti, pe care o modernizează prin **accentul pus pe problematizarea și pe dinamica fenomenului**.

Lucrarea face o radiografie cvasicompletă a unui faliment anunțat: al capitalismului de pradă. De fapt, cartea explică decuplarea capitalului dominant, de tip financiar, de civilizație. Acesta oricum intrase în disonanță cu prioritățile interesului public, cu cel puțin 20–30 de ani mai devreme, însă acum dezechilibrul dintre societăți, interesul public și *Wall Street* a irumpt cu forța unei catastrofe: capitalismul, sau mai exact partea sa financiară, s-a întors împotriva civilizației. Fenomenul acesta stihial fusese anunțat de aproape 100 de ani de Constantin Stere (**Democratism sau Poporanism**, Porto-Franco, Galați, 1996), atunci când, în disputa sa cu Marx, făcea diferența dintre capitalismul civilizator și cel de pradă, axat pe monetarizarea creditului.

Criza este cartografiată **pe dimensiunea contextului** favorizant, în raport cu care **este definită**, ulterior, exhaustiv. Coordonatele crizei sunt tratate printr-un set de dimensiuni în oglindă: subiectivă (opiniile), obiectivă (indicatorii economici), respectiv latentă și manifestă. Așa de pildă, dimensiunile contextului în raport cu care devine inteligibilă declanșarea fenomenului crizei se referă la: cadrul demografic, inventarul principalelor probleme contemporane. **Devalorizarea vieții omenești** atrage atenția cu deosebire, fiind una dintre premisele favorizante cele mai importante: criza nu este doar un deficit economic, ci unul al conduitelor. În partea a doua a lucrării, criza este definită într-un cadru larg, după care se face, în premieră, o trecere în revistă a crizelor semnificative prin care a trecut epoca contemporană. **Notabilă este documentarea istorică a bibliografiei crizei în România:** „În publicistica din România, putem semnala apariția, la București, în anul 1870, a studiului *La crize*, semnat de Mihai Anagnosti. Pe aceeași linie teoretică, generală de abordare în epocă, se înscrie și lucrarea lui I. G. Bibicescu, intitulată *Cercetări asupra crizei și cauzelor ei* (1885). La începutul veacului al XIX-lea, Masim Ion Leuș se va ocupa de *Criza agricolă și mijloacele de a o îndrepta* (1901); Spiru Haret a fost interesat de *Criza bisericească* (1912), în timp ce Vintilă I. Brătianu s-a axat pe descifrarea unor *Crize de stat, 1901–1907–1913* (lucrare publicată în 1913)” (nota 62, p. 90). **Operaționalizarea foarte precisă și extinsă a manifestărilor crizei** transformă lucrarea într-un instrument foarte util de cercetare. Astfel, analizele trec de la geopolitica polilor de putere la reconfigurarea obiceiurilor de consum, ceea ce plasează lucrarea în categoria analizelor de tip enciclopedic. Din acest punct de vedere, constatăm **operaționalizarea în premieră a crizei în spațiul românesc**, de la forța de muncă, producția industrială, la situația asistenței medicale, a familiei și tinerilor etc.

Cazul românesc este relativ paradoxal: autorii aleg vânzările de autoturisme ca pe un indicator al consumului pe termen lung, al încrederii în stabilitatea economico-politică a țării. Acestea scad semnificativ în 2009 față de 2008, mai exact cu 52,7%. În același timp, pe de altă parte, consumul de electronice de ultimă generație s-a menținut constant, cel puțin în intenția de cumpărare. Autorii consideră acest lucru o dovadă de optimism. În timp însă, până în 2010, pesimismul românilor s-a accentuat, ajungând la 65%. Probabil că românii au rămas neîncrezători atât în anunțarea crizei de către guvern, cât, mai ales, față de soluționarea acesteia prin acțiunea guvernamentală. Probabil că au văzut criza ca expresie a incompetenței politice locale, un pretext al unei noi scăderi așteptate a calității vieții, numai prin ricoșeu legată de marele

fenomen global al recesiunii. Situația din România este paradoxală pentru că, în aceeași perioadă în care 83% dintre români își declarau intenția de a achiziționa echipamente electronice de ultimă generație, 19% dintre concetățenii acestora nu-și puteau permite să se hrănească normal (nu consumau carne zilnic), **în perioada de dinainte de declararea oficială a crizei** (vezi pp. 106–109).

De fapt, **criza în România a însemnat o cumplită distrugere a puterii productive și a capitalului**: „127 129 firme din România și-au suspendat activitatea în perioada ianuarie–noiembrie 2009, comparativ cu anul 2008, când s-au înregistrat doar 10 901 astfel de cazuri, rezultând o creștere de 1 066,2%. Numărul dizolvărilor a sporit de peste cinci ori (la 17 670), iar cel al radiierilor cu 161% (ajungând la 39 371). Din datele Agenției Naționale de Administrare Fiscală (ANAF), în luna ianuarie 2010 erau 907 000 firme active în România, dintre care 193 000 erau rău platnice, iar 191 000 erau în procedură de faliment” (p. 130).

În același timp, în întreprinderile supraviețuitoare, capitalul și-a întărit conduitele compradoare. Este un alt paradox al crizei. Aceasta a fost declanșată de conduitele de pradă și se multiplică mai departe prin acestea, nu numai în România, dar și în alte părți ale lumii: „Dacă, înaintea crizei, valori precum sănătatea și mărimea salariului erau prioritare în opțiunile angajaților, ulterior, odată cu amplificarea fenomenului de șomaj, menținerea locului de muncă și garantarea salariului lunar au urcat pe primul loc în opțiunile valorice ale celor ocupați în muncă. De asemenea, cei aflați în căutarea unui job au acceptat salarii cu 30–40% mai mici decât în anul 2008, prioritatea fiind găsirea unui loc de muncă și angajarea” (p. 143).

Criza este adusă foarte aproape de privitor prin prezentarea, în prim plan, a categoriilor și structurilor sociale cele mai afectate de criză: tinerii, familia, femeile, vârstnicii sunt printre cei mai afectați, ceea ce înseamnă că fenomenul pe care-l trăim astăzi are coordonate periculos de polivalente și de profunde. Nu doar viitorul (tinerii) este perturbat, dar și stocul de înțelepciune (vârstnicii) și de vitalitate socială (familia). În toată lumea există explozii de violență care irump în familii, lucrarea oferind statistici relevante privind declinul vieții familiale în lumea civilizată.

Bulversarea sănătății spațiului mental european și național este o altă componentă transcontinentală a valului devastator al crizei surprinsă de lucrare: „În țările UE, una din patru persoane este afectată de o formă de tulburare psihică, cel puțin o dată în viață. De asemenea, una din șase femei europene este afectată în momentul de față [februarie 2009 – *n.ns.*] de depresie și, estimează specialiștii Parlamentului European, până în 2020, această tulburare mintală va fi cea mai frecventă în lumea dezvoltată, și a doua cauză de handicap. Totodată, în UE se înregistrează anual circa 59 000 de sinucideri, dintre care 90% cauzate de tulburări mintale” (p. 150). „Majoritatea specialiștilor români în sănătate mintală recunosc că, în lunile decembrie 2008 și ianuarie 2009, au acordat un număr dublu de consultații față de aceeași perioadă a anilor precedenți” (p. 151).

Astfel, *Criza* pornește de la un uriaș deficit în ceea ce privește conduita capitalului financiar, deficit care se manifestă în special prin dislocarea structurilor de muncă și sfârșește prin bulversarea coerenței somatico-spirituale a lumii. Nu în ultimul rând, autorii coordonați de profesorul Otovescu arată că o altă trăsătură a crizei este **creșterea decalajelor dintre centru și periferie în Uniunea Europeană**, criza dezvoltând procese de desolidarizare sistemică înăuntrul complexului european. Educația și sănătatea sunt printre cele mai vizibile fenomene afectate. În timp ce în Germania și Franța se înregistrează chiar în acest moment investiții masive, în Est are loc o cădere situată între 5 și 10%. Dezechilibrarea proceselor educaționale este de natură să pună sub semnul întrebării coerența spațiului european: viitorul se clădește prin educație.

În România, procesele crizei înregistrează factori de multiplicare crescuți: sistemele de învățământ și de sănătate înregistrează printre cele mai mari contracții din Europa. Viitorul spiritual și biologic al României în Europa este, deci, slăbit. Tineretul este obligat să facă un *detour* considerabil în viața lor profesională, lucrând în slujbe ocazionale, care le erodează cunoștințele și vocația, de tip *Big Mac*. În absența unor soluții coerente, viitorul nostru, al tuturor, stă sub semnul aceluiași pericol, al periferializării propriilor vocații și, deci, al afundării omului într-o criză fără precedent.

Mesajul cărții colectivului de la Craiova este tulburător. Este o chemare la realitate și un puternic instrument de lucru.

Radu Baltasiu